WOWD onderzoek naar koude start

April doet wat hij wil

Waren wedvluchten die dag nu wel of niet verantwoord?
Een bekende weerspreuk luidt: "april doet wat hij wil". Waarmee bedoeld wordt: je weet nooit wat voor weer het in april zal zijn. Soms zijn er nog koude dagen, vorst en sneeuw. Maar soms ook warme of zelfs zomerse dagen. Dat lijkt ook weer op te gaan voor de maand april van 2019. Het eerste vluchtweekend van seizoen 2019 – zaterdag 13 en zondag 14 april – kregen we te maken met enkele graden nachtvorst, maxima van zo'n 6 tot 9 graden Celsius, sneeuwbuien en een gure NO-wind. Hoe anders was dat in de week en het weekend die volgden. De temperaturen liepen dag na dag op. In het weekend was het zonnig, droog en warm met maxima van 18 graden op de Waddeneilanden en 25 graden Celsius in het zuidoosten. Nog geen week na het gure weekend van 13 april konden de zonnebrillen, zonnebrandcrèmes en zomerkleding tevoorschijn gehaald worden!

Zaterdag 13 april 2019

Terug naar de ongewoon koude zaterdag 13 april. Volgens het KNMI bedroeg de temperatuur in De Bilt op deze specifieke dag in de afgelopen 117 jaar gemiddeld 8,6 graden Celsius [1]. De minimumtemperaturen en maximumtemperaturen van zaterdag 13 april 2019 worden weergegeven op de kaartjes van Figuur 1. In de nacht van vrijdag op zaterdag zakte de temperatuur naar 0 tot 2 graden Celsius aan de kust en naar bijna -4 graden Celsius in Twente en de Achterhoek. Zaterdagmiddag bereikten de temperaturen maxima tussen ongeveer 6 en 9 graden Celsius. Op deze 13 april 2019 werd het langjarige gemiddelde van 8,6 zelfs als maximumtemperatuur op de meeste plekken in Nederland niet gehaald.

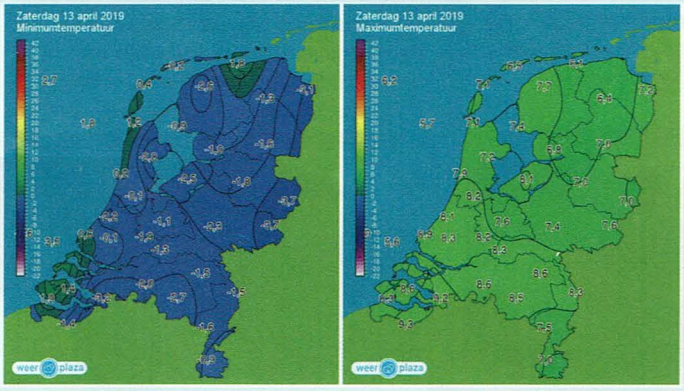

Figuur 1. Minimumtemperaturen en maximumtemperaturen in Nederland op zaterdag 13 april 2019. Bron: www.weerplaza.nl.

Wel of niet verantwoord?

Dat zaterdag 13 april een koude dag zou worden werd in de week ervoor al vroegtijdig voorspeld. Bij het Instituut Wedvlucht Begeleiding (IWB) kwam veel vragen van lossingsfunctionarissen binnen over deze voorspelling. Het IWB informeerde vervolgens bij de WOWD of er gegevens voorhanden waren over vluchtverlopen en thuiskomsten bij zulke lage temperaturen. Helaas beschikken we als WOWD niet over zulke gegevens. In het zogenaamde "WIS en WAS onderzoek" – waarbij tussen 2002 en 2005 de thuiskomsten en weersgegevens van 287 wedvluchten werden vastgelegd – bedroeg de temperatuur tijdens de vlucht op de allerkoudste vluchtdag 12 graden Celsius [2]. Koude dagen als zaterdag 13 april zijn voor de duivensport dus behoorlijk ongewoon. Dat maakte het moeilijk voor de Afdelingen en de individuele leden om een goede afweging te maken over deze vluchtdag. Het IWB keek vervolgens naar de africhting van Afdeling 2 (Brabant 2000) en de africhtingen in Duitsland op woensdag 10 april bij temperaturen rond 5 graden Celsius. Deze verliepen normaal. Op woensdagavond gaf het IWB in een mailing aan alle lossingscommissies een overzicht van alle beschikbare informatie en adviseerde (alle informatie afwegende) veiligheidshalve om de vluchten te beperken tot circa 150 km zodat de vliegtijd beperkt zou zijn tot zo'n 2 tot 4 uren. Gezien de uiteenlopende inschattingen en onbekendheid met de effecten van zulke koude was dat een verstandige voorzorgsmaatregel. De KBDB gelaste op donderdag 11 april alle vluchten van de categorie "Grote Snelheid" af voor 13 en 14 april [3]. Ook Afdeling 11 (Friesland '96) gelaste op deze donderdag 11 april de eerste vitessevlucht vanuit Gennep af. De overige 10 Afdelingen lieten hun vluchten doorgang vinden waarbij sommige Afdelingen inderdaad de afstand iets beperkten: bij bijna alle samenspelen in Nederland bedroeg de vluchtafstand tussen 110 en 180 km.

Op social media, op websites en in persoonlijke contacten met collega duivenliefhebbers zagen we uiteenlopende meningen over de voorspellingen en afgelastingen. Sommigen redeneerden: "op koude winterdagen vliegen duiven vaak rond het hok alsof het een lieve lust is, dus een koude vluchtdag kan echt geen kwaad". Anderen meenden: "zulke temperaturen in combinatie met een NO-wind en sneeuwbuien, dat is geen duivenweer". De hamvraag is natuurlijk: is het lossen van wedvluchten op zulke koude dagen nu wel of niet verantwoord? In dit artikel proberen we op die vraag een antwoord te geven. Omdat koude vluchtdagen als deze zo ongewoon zijn hebben we nu de kans iets te leren over lossingen bij zulke lage temperaturen.

Het weer tijdens lossing en vlucht

In Figuur 2 ziet u een Google Earth kaart met de losplaatsen van zaterdag 13 april. De vroegste twee lossingen (Afdelingen 5/Zuid-Holland en 6/Noord-Holland) waren om 10:00 uur. De laatste twee lossingen (Afdelingen 3/Oost-Brabant en 7/Midden Nederland) waren respectievelijk om 11:20 en 11:30 uur. In Figuur 3 ziet u het temperatuursverloop voor onder andere Brussel (gele lijn met ruitvorm symbool), redelijk centraal in het losgebied gelegen. Op het moment van lossen bedroeg de temperatuur in het losgebied zo'n 4 á 5 graden Celsius. In Figuur 3 is ook te zien dat de temperatuur in het losgebied nog verder opliep tot zo'n 7-8 graden Celsius in het begin van de middag. Ook aan de westkant van Nederland (zie de lijn van Rotterdam: blauwe lijn met driehoek symbool) steeg de temperatuur naar ongeveer die waarden. Aan de oostkant van Nederland bleef het een paar graden koeler (zie de lijnen van Groningen en Maastricht). De lagere temperatuur aan de oostkant van Nederland zie je overigens ook terug in de kaartjes van Figuur 1. De wind was NO4 in het noorden en NO3 elders in het land. Aan het einde van de ochtend en in de middag trokken er enkele sneeuwbuien over het noorden en oosten van het land. De zichten waren ruim voldoende.

Figuur 2. Google Earth kaart met de losplaatsen van zaterdag 13 april en de Afdelingen die er losten.

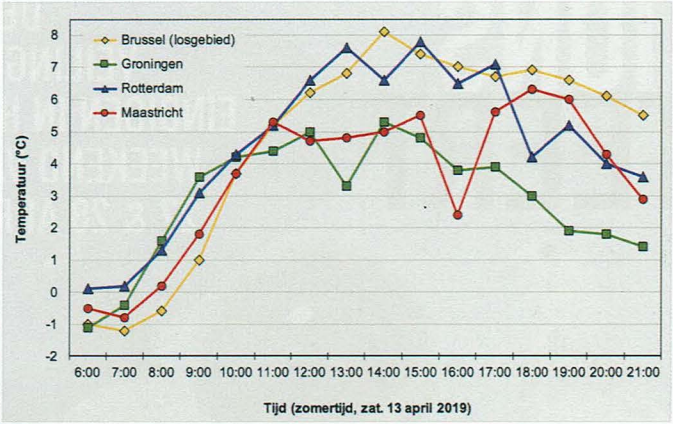

Figuur 3. Temperatuurverloop op zaterdag 13 april tussen zonsopkomst en zonsondergang voor vier plaatsen: Brussel (losgebied), Rotterdam (westzijde Nederland), Groningen en Maastricht (oostzijde Nederland).

De vluchtverlopen

Om een inschatting te krijgen van het verloop van de vluchten hebben we per samenspel in Nederland twee "kengetallen" uit de uitslagen vastgelegd. De eerste was de concoursduur 1:4, oftewel de tijd van de laatste prijsduif minus de kloktijd van de eerste prijsduif. De tweede was het zogenaamde "Relatieve Snelheids Verval" (RSV). Dit kengetal wordt in de duivensport vaker gebruikt, vermoedelijk als eerste door Steven van Bremen in zijn "vluchtrecorder" onderzoek dat hij als artikelenserie publiceerde in het NPOrgaan in de tweede helft van de jaren negentig. Men neemt dan het snelheidsverval tussen de eerste en de laatste prijsduif (1:4) en drukt die uit als percentage van de snelheid van de eerste prijsduif. Een voorbeeld: als de eerste prijsduif 1500 m/min behaalt en de laatste prijsduif 1350 m/min, dan bedraagt het snelheidsverval (1500 - 1350 =) 150 m/min. Dat is ((150 / 1500) × 100 =) 10% van de snelheid van de eerste duif. Navraag bij Steven van Breemen leerde ons dat hij destijds percentages onder 5% zeer zelden aantrof, vluchten verlopen dan zeer snel. Bij een vlot tot gewoon vluchtverloop ligt de RSV tussen circa 5 en 15%. Boven 15% verloopt de vlucht traag. Boven 20% zeer traag. Boven 25% is het verloop sterk verstoord. Verliezen zijn bij hoge RSV percentages (>20%) waarschijnlijk.

In Tabel 1 ziet u de concoursduur en RSV voor drie westelijke Afdelingen (1, 5 en 6) versus drie oostelijke Afdelingen (4, 9 en 10). Dit onderscheid hebben we gemaakt om enig inzicht te krijgen in eventuele verschillen tussen de relatief warmere westkant en de relatief koudere oostkant waar ook sneeuwbuien voorkwamen. Uit deze praktijkcijfers blijkt dat de concoursduren 1:4 gemiddeld tussen 16 en 23 minuten lagen. De RSV percentages lagen tussen 11 en 16%. Dat zijn dus prima verlopen concoursen. Daarbij moet bedacht worden dat deze zaterdag de eerste vluchtdag was voor alle duiven in Nederland, dus de duiven waren nog matig ingevlogen. Aan de oostzijde neigen de cijfers iets ongunstiger te zijn, maar het verschil is klein. Bovendien moesten de duiven van Afdeling 9 en zeker Afdeling 4 naar het noordnoordoosten tot noordoosten koersen (recht tegen de wind in) waar Afdelingen 10 en 1, 5, 6 ongeveer recht omhoog konden koersen, en dus de wind minder recht van voren hadden (zie Figuur 2).

Gezondheid van de duiven

Met de uitslaggegevens hebben we uiteraard geen inzicht kunnen krijgen in de conditie waarin de duiven zijn thuisgekomen, hoe ze de week erna herstelden en hoe hun gezondheid zich in de komende weken verder ontwikkelt. Het moet niet zo zijn dat er door een vluchtdag als deze luchtwegproblemen ontstaan en inzet van medicatie nodig is. Over dit aspect hebben we contact gehad met duivendierenartsen drs. Henk de Weerd en drs. Stephan Göbel. Dierenarts De Weerd merkte op dat als het alleen koud is en de duiven verder vlot thuiskomen de kans op extra luchtwegproblemen klein is. Wel waarschuwde hij voor een lang verblijf in de mand (bijvoorbeeld bij uitstellen of twee nachten mand). Als met name doffers dan hebben geknokt kan dat in combinatie met koude funest zijn. Dierenarts Göbel merkte op dat er geen verliezen waren geweest maar wel dat de nakomers later thuiskwamen dan anders (de volgende ochtend in plaats van in de late middag of avond). Hij houdt de situatie in de gaten en informeert de WOWD als hij toch een relatie ziet tussen luchtwegproblemen en deze koude vluchtdag.

Conclusie

Uit de uitslagen van zaterdag 13 april blijkt dat de concoursen prima zijn verlopen. Uit deze vluchtdag kunnen we de voorzichtige conclusie trekken dat bij dergelijke korte afstanden (circa 110 tot 180 km) het lossen van nog niet ingevlogen oude duiven bij 5-7 graden Celsius en zelfs enkele sneeuwbuien niet tot een verstoord vluchtverloop leidt. Het gaat hier overigens wel om maar één vluchtdag. Als er in de toekomst vaker dergelijke koude vluchtdagen plaatsvinden, kunnen we die conclusie met meer zekerheid trekken.

April 2019,
dr.ir. Albert Winkel en drs. Rudo Reiling (WOWD)
Kees Elzinga (Instituut Wedvlucht Begeleiding)

Geciteerde bronnen

[1] KNMI (2019). Daggegevens van het weer in Nederland (webpagina). URL: https://projects.knmi.nl/klimatologie/daggegevens/index.cgi. Geraadpleegd: 22 april 2019.
[2] Winkel, A., G. van Dijk, J.F. Gaiser, W. Kuil, R. Marinus-Jochems, G.A. van Oortmerssen, J. van der Sluis en L.W. van der Waart (2008). Effecten van weerselementen, aardmagnetische verstoringen en andere factoren op de thuiskomst van postduiven van 287 wedvluchten (2002-2005). Onderzoeksrapport van de Nederlandse Postduivenhouders Organisatie n.a.v. het WIS en WAS onderzoek. Januari 2008. 108 pag.
[3] KBDB (2019). Grote snelheid afgelast voor weekend 13-14 april. Persbericht van de KBDB op https://www.pipa.be/nl/newsandarticles/news/grote-snelheid-afgelast-voor-weekend-1314-april. Geraadpleegd 11 april 2019.

Tabel 1. De concoursduur en Relatieve Snelheids Verval (RSV), gemiddeld per Afdeling.

Spelgebied	Losplaats en lostijd [Plaats, hh:mm]	Gem. afst. [km]	Tijd 1e duif [hh:mm]	Snelheid 1e duif [m/min]	Tijd laatste duif [hh:mm]	Snelh. laatste duif [m/min]	Conc.-duur [hh:mm]	RSV [%]
Westelijke Afdelingen								
Afd. 6 - Noord-Holland	Duffel, 10:00	156	12:00	1265	12:20	1115	**0:20**	**12%**
Afd. 5 - Zuid-Holland	Quievrain, 10:00-10:30	179	12:42	1226	13:03	1075	**0:20**	**12%**
Afd. 1 - Zeeland '96	Niergnies, 11:00	150	13:06	1226	13:24	1094	**0:18**	**11%**
Oostelijke Afdelingen								
Afd. 10 - Noordoost Ned.	Kalkar, 10:30	151	12:37	1208	13:01	1020	**0:23**	**16%**
	Venlo, 10:30	148	12:26	1237	12:48	1071	**0:22**	**13%**
Afd. 9 - Oost-Nederland	Boxtel, 10:45	127	12:29	1226	12:45	1053	**0:16**	**14%**
	Tongeren, 10:45	150	12:46	1205	13:08	1024	**0:22**	**15%**
Afd. 4 - Limburg	Chimay, 11:15	158	13:22	1243	13:44	1105	**0:21**	**11%**